

ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ДЕМОГРАФІЧНИЙ РЕЄСТР

Волох О. К.

ВСТУП

Відповідно до пункту 1 Закону України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до неї» Україна повністю визнає на своїй території дію статті 46 Конвенції щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції.

Проведена системно-юридична оцінка норм Закону України від 20.11.2012 р. № 5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»¹ (далі – Закон № 5492-VI) та прийнятих на його основі підзаконних нормативно-правових актів доводить наявність порушення міжнародно-правових зобов'язань України, у тому числі у сфері європейської інтеграції, внаслідок самого факту існування зазначеного законодавства.

Зокрема, доведено суперечність норм Закону № 5492-VI вимогам статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. (далі – Конвенція):

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту

¹ Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № 5492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>

країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб»².

Аналіз норм Закону № 5492-VI здійснено відповідно до типової структури мотивувальних частин рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд) у справах, по яких розглядалося питання щодо порушення статті 8 Конвенції (правомірності втручання у право на повагу до приватного і сімейного життя).

Таким чином, сформульовано висновки по таких пунктах:

1. Виправданість втручання (дотримання вимоги щодо відповідності Закону № 5492-VI нормам базового законодавства; дотримання законодавчої процедури при його прийнятті).

2. Дотримання вимоги «якості закону» (зокрема передбачуваності Закону № 5492-VI).

3. Дотримання вимоги щодо пропорційності втручання:

3.1. Мета втручання.

3.2. Необхідність втручання.

1. Виправданість втручання (дотримання вимоги щодо відповідності Закону № 5492-VI нормам базового законодавства)

Норми Закону № 5492-VI не відповідають вимогам Закону України від 01.06.2010 р. № 2297-VI «Про захист персональних даних»³ (далі – Закон № 2297-VI) – базового закону у сфері захисту персональних даних.

Так, згідно частини третьої статті 6 Закону № 2297-VI склад та зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно визначеної мети їх обробки. У зв'язку із цим слід зазначити наступне.

Відповідно до частини 2 статті 4 Закону № 5492-VI визначені цим Законом уповноважені суб'єкти для обліку даних ведуть відомчі інформаційні системи.

Єдиний державний демографічний реєстр (далі – ЄДДР, Реєстр), згідно частини п'ятої статті 7, містить інформацію з ВІС (відомчих інформаційних систем) уповноважених суб'єктів, якими є зокрема органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування (пункт 3 частини 1 статті 2).

² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

³ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

Таким чином, відповідно до Закону № 5492-VI *усі центральні органи виконавчої влади* (міністерства, державні служби, державні агентства, державні інспекції, а також центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом), *місцеві органи виконавчої влади* (місцеві державні адміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади), *інші державні органи* (наприклад, Національний банк України, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України тощо), *органи місцевого самоврядування* (обласні, районні, міські, сільські, селищні ради та їх виконавчі органи), які ведуть відомчі інформаційні системи, зобов'язані надсилати до ЄДДР персональні дані громадян України, іноземців та осіб без громадянства, інформацію про яких внесено до ЄДДР.

Необхідно наголосити на тому, що жодна норма Закону № 5492-VI не спростовує отриманих нами висновків.

Окрім інших персональних даних з ВІС до Реєстру мають вноситися (і зберігатися) такі «чутливі» персональні дані:

1. Біометричні дані (зокрема, відцифровані відбитки пальців рук особи).

Законом № 5492-VI передбачено, що відцифровані відбитки пальців рук особи після внесення до безконтактного електронного носія та видачі документа особі вилучаються з Реєстру та знищуються (абз. 2 ч. 7 ст. 7). Але тією самою статтею закріплено, що Порядок отримання, вилучення з Реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук встановлює Кабінет Міністрів України.

Чинний Порядок отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи (в редакції постанови КМ України від 18.08.2017 р. № 628) передбачає таке:

«3. До Реєстру вносяться відцифровані відбитки вказівних пальців рук особи <...>

5. Отримання відцифрованих відбитків пальців рук особи здійснюється шляхом сканування за допомогою спеціального обладнання, яке входить до складу засобів Реєстру уповноважених суб'єктів.

6. Після сканування відцифровані відбитки пальців рук особи засобами Реєстру уповноважених суб'єктів передаються до відповідного вузла відомчої інформаційної системи уповноваженого суб'єкта та Головного обчислювального центру Реєстру <...>

8. Про факт видачі документа в Реєстрі робиться відповідна відмітка. Після проставлення відмітки відцифровані відбитки пальців рук вилучаються та знищуються з відомчої інформаційної системи уповноваженого суб'єкта з інформуванням про це Головного

обчислювального центру Реєстру, який вилучає та знищує такі відбитки з Реєстру.

9. Уповноважені посадові особи Державного центру персоналізації документів, Головного обчислювального центру Реєстру та уповноважених суб'єктів складають електронні акти вилучення відповідно з Державного центру персоналізації документів, Реєстру та відомчих інформаційних систем уповноважених суб'єктів, а також електронні акти знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи <...>

11. Після вилучення та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи в Реєстрі зберігаються їх шаблони, які використовуються з метою ідентифікації особи для оформлення, видачі, обміну передбачених Законом України “Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус” документів»⁴.

Аналіз наведених норм Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи свідчить про те, що начебто з Реєстру зазначені відбитки вилучаються та знищуються, а зберігаються в Реєстрі тільки їх шаблони.

Але, по-перше, згідно статті 5 Закону № 5492-VI Реєстр є функціонально єдиною системою, що складається з головного та резервного обчислювальних центрів і вузлів уповноважених суб'єктів. По-друге, за змістом частини п'ятої статті 6 резервний обчислювальний центр забезпечує надійність збереження інформації центральної бази даних Реєстру шляхом дублювання інформації.

Однак, ні в Законі, ні в Порядку не закріплено, що відцифровані відбитки пальців рук вилучаються з подальшим знищенням із резервного обчислювального центру.

Отже, Закон допускає, за замовчанням, можливість зберігання біометричних даних у резервному обчислювальному центрі Реєстру.

2. Дані, що стосуються здоров'я.

Створення електронної системи охорони здоров'я було передбачено спочатку Законом України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», а нині Законом України від № 1962-IX від 15.12.2021 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління сферою охорони здоров'я та забезпечення медичного обслуговування населення», постановою Кабінету Міністрів України

⁴ Про затвердження Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи: постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 669. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/669-2014-%D0%BF#Text>

від 25.04.2018 р. № 411 «Деякі питання електронної системи охорони здоров'я»⁵.

До складу електронної системи охорони здоров'я входять центральна база даних та електронні медичні інформаційні системи, між якими забезпечено автоматизований обмін інформацією, даними та документами через відкритий програмний інтерфейс (API).

Національна служба здоров'я України (далі – НСЗУ) забезпечує функціонування електронної системи охорони здоров'я та веб-сайту, на якому розміщується інформація про електронну систему охорони здоров'я.

Розпорядником реєстрів та володільцем їх відомостей та іншої інформації у центральній базі даних (крім Реєстру медичних спеціалістів та Реєстру суб'єктів господарювання у сфері охорони здоров'я) є НСЗУ, якщо інше не визначено законодавством.

Згідно пункту 6 частини 2 статті 7 Закону № 2297-VI обробку даних, що стосуються здоров'я, дозволено лише у випадку, якщо така обробка необхідна в цілях охорони здоров'я, встановлення медичного діагнозу, для забезпечення піклування чи лікування або надання медичних послуг, функціонування електронної системи охорони здоров'я.

Таким чином, всупереч законодавчо встановленій забороні обробки персональних даних, що стосуються здоров'я, з іншою метою, крім передбаченої нормою базового Закону № 2297-VI, Законом № 5492-VI це дозволяється: НСЗУ, будучи центральним органом виконавчої влади, зобов'язана надавати до ЄДДР інформацію зі своєї відомчої інформаційної системи (електронної системи охорони здоров'я).

3. Інформація про місцеперебування та/або шляхи пересування особи (завдяки відомостям з Інформаційно-аналітичної платформи електронної верифікації та моніторингу).

Пунктом 3 Порядку здійснення верифікації та моніторингу державних виплат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. № 136, встановлено, що з метою здійснення верифікації та моніторингу державних виплат суб'єкти надання інформації подають Мінфіну інформацію, що визначена законодавством для призначення, нарахування та/або здійснення державних виплат і впливає на визначення права на отримання та розмір таких виплат, персональні дані, інформацію з автоматизованих інформаційних систем, реєстрів, баз даних, володільцем, розпорядником та/або адміністратором яких вони є, у тому числі інформацію з обмеженим доступом. У разі нарахування та отримання

⁵ Деякі питання електронної системи охорони здоров'я : постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2018-%D0%BF#Text>

державних виплат, призначених на сім'ю або домогосподарство, інформація подається щодо кожного члена сім'ї або домогосподарства.

Крім того, пунктом 24-1 Положення про Міністерство фінансів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375, підтверджується, що Міністерство фінансів України уповноважено отримувати персональні дані, що містять банківську таємницю.

Отже, до Єдиного державного демографічного реєстру із Інформаційно-аналітичної платформи електронної верифікації та моніторингу, розпорядником якої є Міністерство фінансів України, має передаватися інформація, в тому числі персональні дані, про відкриті рахунки (поточні, кредитні, депозитні тощо), операції, залишок коштів на рахунках громадян України.

З іншого боку, у Листі Представника Уповноваженого Верховної Ради України від 27.05.2014 р. № 11.-974/1267-14-106 «Щодо того, чи здійснюють суб'єкти господарювання у сфері продажу товарів та послуг, які використовують платіжні термінали, обробку персональних даних про місцеперебування та/або шляхи пересування особи»⁶ наголошується:

1. «Інформація про операцію, включно з тією, за допомогою якої можна ідентифікувати особу та місце здійснення операції, зберігається на серверах платіжної системи відповідних банків. Систематизація такої інформації про певного власника платіжної картки дозволяє визначити місце перебування конкретної особи у певному часовому просторі, а на підставі аналізу такої інформації – визначити шляхи її пересування».

2. «Зважаючи на те, що контроль місця перебування особи та шляхів її пересування може вплинути на свободу реалізації зазначеного права, обробка персональних даних, пов'язана з місцеперебуванням та/або шляхами пересування особи, визначена як така, що становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних».

3. «Повідомляти Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про обробку даних, пов'язаних з місцеперебуванням та шляхами пересування особи, повинні власники серверів, куди передається та де зберігається інформація про розрахунки за допомогою платіжних карток».

⁶ Щодо того, чи здійснюють суб'єкти господарювання у сфері продажу товарів та послуг, які використовують платіжні термінали, обробку персональних даних про місцеперебування та/або шляхи пересування особи: лист Представника Уповноваженого Верховної Ради України від 27.05.2014 р. № 11.-974/1267-14-106. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-106715-14#Text>

Виходячи з вищезазначеного, до Єдиного державного демографічного реєстру має надходити інформація про транзакції за допомогою платіжних карток. Систематизація такої інформації про певного користувача платіжної картки дозволяє визначити місце перебування конкретної особи у певному часовому просторі, а на підставі аналізу такої інформації – визначити шляхи її пересування.

4. Персональні дані, що містяться у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків.

Перелік персональних даних, що вносяться до інформаційної бази даних ДРФО, міститься у пункті 70.3 статті 70 Податкового кодексу України.

Наказом Міністерства фінансів України від 24.02.2015 р. № 210 затверджено Порядок обробки персональних даних у базі персональних даних – Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків⁷.

Зокрема, персональні дані фізичних осіб – платників податків обробляються у базі персональних даних – ДРФО. Володільцем бази персональних даних ДРФО є Державна податкова служба України. Персональні дані у базі персональних даних – ДРФО обробляються за допомогою інформаційно-комунікаційної системи ДРФО (далі – ІКС ДРФО) (пункти 1, 5-7 розділу I Порядку).

Персональні дані фізичних осіб – платників податків із ДРФО є інформацією з обмеженим доступом. Персональні дані ДРФО відносяться до даних, до яких висуваються підвищені вимоги із забезпечення конфіденційності, цілісності, доступності та спостережності (пункти 1, 4–6 розділу VI Порядку).

Без згоди фізичної особи – платника податків її персональні дані можуть передаватися у таких випадках, зокрема:

1) за рішенням суду;

2) коли передача персональних даних прямо передбачена законом України і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини:

– органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Антимонопольного комітету України – на їх письмову вимогу щодо персональних даних фізичної особи з ДРФО за конкретний проміжок часу;

– Державній службі фінансового моніторингу України, на її запит щодо персональних даних з ДРФО;

⁷ Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних – Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків : наказ Міністерства фінансів України від 24.02.2015 р. № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0278-15#Text>

– органам державної виконавчої служби на їх письмову вимогу з питань виконання рішень судів та рішень, що підлягають примусовому виконанню відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», щодо персональних даних фізичної особи з ДРФО;

3) отримання запиту від інших органів державної влади і місцевого самоврядування, що діють у межах повноважень, наданих законодавством України відповідно до нормативно-правових актів щодо взаємодії обміну або отримання інформації з ДРФО.

В інших випадках, ніж зазначені у пункті 2 цього розділу, доступ до персональних даних надається третім особам лише за письмової згоди фізичної особи – платника податків за кожним запитом окремо у порядку, визначеному статтею 16 Закону № 2297-VI (пункти 2, 3 розділу VII Порядку).

Але податкова інформація, маючи особливий правовий режим доступу (що випливає зі змісту підпункту 17.1.9 пункту 17.1 статті 17, підпункту 21.1.6 пункту 21.1 статті 21 Податкового Кодексу України, а також пункту 6 розділу VI Порядку), також має потрапляти до Єдиного державного демографічного реєстру.

Згідно пункту 2 Розділу V Порядку отримання з Державного реєстру фізичних осіб – платників податків інформації, необхідної для здійснення верифікації та моніторингу державних виплат, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29.08.2016 р. № 794, «інформація, що передається, обробляється Мінфіном з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних і не може бути передана третій стороні, якщо інше не передбачено законом». Відповідно, таким Законом як раз є Закон № 5492-VI.

Таким чином, виходячи із вищевказаного, норми Закону № 5492-VI не відповідають принципу ненадмірності персональних даних. До того ж, наявні порушення вимог Закону № 2297-VI щодо обробки «чутливих» даних, тобто персональних даних, обробка яких становить особливий ризик для прав і свобод особи.

У рішенні від 9 січня 2013 р. у справі «Олександр Волков проти України» ЄСПЛ констатував, що голосування рішення про звільнення заявника з посади у парламенті було незаконним відповідно до національного законодавства. «Цього висновку самого по собі було б достатньо для Суду, щоб встановити, що втручання в приватне життя заявника не було здійснене згідно із законом у розумінні статті 8 Конвенції»⁸.

⁸ Рішення від 9 січня 2013 р. у справі «Олександр Волков проти України» (Oleksandr Volkov v. Ukraine), заява № 21722/11, п. 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text

За аналогією з вказаним рішенням Суду в нас є підстави стверджувати, що втручання у приватне життя відповідно до Закону № 5492-VI здійснюється *не «згідно із законом»*, оскільки цей Закон було прийнято з порушенням Конституції України та Закону України від 10.02.2010 р. № 1861-VI «Про Регламент Верховної Ради України»⁹.

У зв'язку із цим треба відслідкувати дотримання законодавчої процедури при прийнятті Закону № 5492-VI. Аналіз документів, пов'язаних з прийняттям Закону № 5492-VI, свідчить, що вказаний нормативно-правовий акт було прийнято Верховною Радою України з порушенням вимог частини п'ятої статті 83 Конституції України, згідно яких «порядок роботи Верховної Ради України встановлюється Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України».

Розділ IV «Законодавча процедура» Регламенту Верховної ради України встановлює суворі вимоги до процедури прийняття нормативних актів парламенту, передусім законів України.

Порушення полягають у наступному.

1. У Пояснювальній записці до законопроекту «Про Єдиний державний демографічний реєстр» (реєстр. № 10492 від 18.05.2012 р.) міститься недостовірна інформація. У тому числі, в розділі 5 «Фінансово-економічне обґрунтування» вказано: «Прийняття законопроекту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України»¹⁰.

Тим часом, у розпорядженні головного комітету вже **був у наявності** експертний Висновок Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, від 20 червня 2012 р. № 04-14/7-1132 (копія в наявності – *прим. авт.*), згідно якого законопроект № 10492 «має вплив на показники бюджету (збільшуючи видатки державного бюджету)».

Крім того, у цьому Висновку відзначено, що «в порушення вимог частини 1 статті 27 Бюджетного кодексу України та частини 3 статті 91 Регламенту Верховної Ради України розробником законопроекту не подано пропозицій щодо змін до законодавчих актів України із скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету».

Отже, всупереч вимогам частини 2 статті 92 Регламенту Верховної Ради України у прийнятті на реєстрацію законопроекту № 10492 не було відмовлено, хоча він був поданий з порушенням положень частини 3 статті 91 цього Регламенту.

2. В порушення частини 3 статті 93 Регламенту Верховної Ради України до висновку головного комітету не додавалися висновки комітетів, до предметів відання яких належать питання відповідно

⁹ Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>

¹⁰ https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=10492&skl=7

регламенту та оцінки відповідності законопроектів міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції.

Зазначені висновки мали бути подані до головного комітету не пізніш як у 14-денний строк з дня отримання законопроекту для надання висновку.

За даними з веб-сторінки законопроекту № 10492 «Опрацювання комітетами» на офіційному сайті Верховної Ради України, датами отримання законопроекту Комітетом з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України та Комітетом з питань європейської інтеграції є відповідно 22 та 28 травня 2012 року¹¹.

Але, як слідує з відповідей на запити на інформацію щодо надання копій експертних висновків зазначених комітетів:

– «протягом VI скликання ВРУ Комітет з питань європейської інтеграції не розглядав законопроект № 10492 від 18.05.2012 р. на своїх засіданнях» (вих. № 04-17/18-20 (249650) від 03.11.2017 р.);

– «Комітетом з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України не надавався експертний висновок стосовно відповідності оформлення та реєстрації законопроекту «Про Єдиний державний демографічний реєстр» реєстр. № 10492 від 18.05.2012 р.» (вих. № 04-28/19-28 (262553) від 17.11.2017 р.).

3. В порушення вимог частини 1 статті 94 Регламенту Головою Верховної Ради України за наявності передбаченої п. 5 ч. 2 ст. 94 Регламенту беззаперечної підстави законопроект № 10492 не було повернуто суб'єкту права законодавчої ініціативи без його включення до порядку денного сесії та розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради.

Зазначена підстава полягає у *відхиленні на поточній сесії Верховної Ради законопроекту, положення якого дослівно або по суті повторюють поданий законопроект* (п. 5 ч. 2 ст. 94 Закону України від 10.02.2010 р. № 1861-VI «Про Регламент Верховної Ради України»).

У зв'язку з зазначеним слід наголосити, що протягом 10-ї сесії VI скликання (на якій було зареєстровано законопроект № 10492) парламентом вже було відхилено і знято з розгляду:

– Закон України «Про документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України» (реєстр. № 8507 від 13.05.2011 р.), прийнятий парламентом 23.09.2011 р. і ветоаний Президентом України – **09 лютого 2012 року**;

– проект Закону України «Про документи, що посвідчують особу, її спеціальний статус та підтверджують громадянство України» (реєстр. № 10036 від 10.02.2012 р.) – **20 березня 2012 року**.

¹¹ https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=10492&skl=7

Законопроект № 10492 «Про Єдиний державний демографічний реєстр», як відомо, було зареєстровано **18 травня 2012 року**, протягом тієї самої сесії.

Таким чином, законопроект № 10492 згідно вимог Закону України від 10.02.2010 р. № 1861-VI «Про Регламент Верховної Ради України» не підлягав навіть реєстрації як такий.

Надалі він не підлягав включенню до порядку денного Верховної Ради України. Не підлягав і прийняттю в першому читанні і – тим більше – в цілому як закон.

Відтак, прийнятий парламентом України 20 листопада 2012 року Закон № 5492-VI не може вважатися «законом», оскільки має місце порушення законодавчої процедури при його прийнятті.

Як зазначає Конституційний Суд України, «аналіз Конституції України вказує на те, що у її статтях 84, 91, 93, 94 закріплено основні вимоги до процедури розгляду, ухвалення законів та набрання ними чинності. Процедура розгляду та ухвалення парламентом законопроектів, розгляд пропозицій до законопроектів повинні ґрунтуватися на принципах, визначених Конституцією України. Недотримання цих принципів або нехтування ними порушує демократичні вимоги щодо конституційної процедури розгляду та ухвалення законопроектів, а також ставить під сумнів легітимність прийнятих законів (абз. 1, 4 підпункту 2.1 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 28.02.2018 р. № 2-р/2018).

2. Дотримання вимоги «якості закону» (зокрема, передбачуваності Закону № 5492-VI)

Відповідно до частини третьої статті 32 Конституції України кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Норми Закону № 5492-VI (частина 1 статті 9) не відповідають зазначеним вимогам Основного Закону України.

Вимоги частини третьої статті 32 Конституції України деталізовані у статтях 6, 8, 12, 16 Закону № 2297-VI.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону № 2297-VI обробка персональних даних здійснюється відкрито і прозоро із застосуванням засобів та у спосіб, що відповідають визначеним цілям такої обробки.

Згідно пунктів 2, 3 частини другої статті 8 Закону № 2297-VI суб'єкт персональних даних має право:

3) на доступ до своїх персональних даних;

4) отримувати не пізніше як за тридцять календарних днів з дня надходження запиту, крім випадків, передбачених законом, відповідь про те, чи обробляються його персональні дані, а також отримувати зміст таких персональних даних.

Як закріплено у частині другій статті 12 Закону № 2297-VI суб'єкт персональних даних повідомляється про володільця персональних даних, склад та зміст зібраних персональних даних, свої права, визначені цим Законом, мету збору персональних даних та осіб, яким передаються його персональні дані:

- в момент збору персональних даних, якщо персональні дані збираються у суб'єкта персональних даних;
- в інших випадках протягом тридцяти робочих днів з дня збору персональних даних.

Нарешті, відповідно до частини шостої статті 16 Закону № 2297-VI суб'єкт персональних даних має право на одержання будь-яких відомостей про себе у будь-якого суб'єкта відносин, пов'язаних з персональними даними, за умови надання інформації, визначеної у пункті 1 частини четвертої цієї статті, крім випадків, установлених законом.

Приклади такого обмежувального припису можна знайти в Кримінальному процесуальному кодексі України, у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» тощо.

Таким чином, всупереч вимогам частини третьої статті 32 Конституції України, а також п. б) ст. 8 Конвенції № 108¹² та ст. 15 Загального регламенту про захист персональних даних № 2016/679¹³ право на доступ до персональних даних, що внесені до ЄДДР, в Законі № 5492-VI не закріплено.

Замість цього особа має право лише на отримання інформації про наявність запису в Реєстрі стосовно неї (пункт 1 частини першої статті 9), а також право на отримання довідки про внесення інформації до Реєстру або витягу з Реєстру (пункт 4 частини першої статті 9).

Крім того, згідно частини 1 статті 12 Закону № 5492-VI довідка про внесення інформації до Реєстру та видані документи складається

¹² Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text

¹³ Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#top

у формі витягу з Реєстру. Порядок видачі довідки та її форма встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Додатком до Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 784¹⁴, встановлено форму довідки та, відповідно, її реквізити, серед яких зокрема перелік персональних даних, які особа може отримати про себе з Реєстру. Такими даними є: прізвище, ім'я, по батькові особи; дата народження; громадянство; стать; унікальний номер запису в Реєстрі; реєстраційний номер облікової картки платника податків; місце народження; місце проживання.

Крім того, у довідці відображаються відомості про документи, видані особі із застосуванням засобів Реєстру: назва та вид документа, номер документа, дата видачі, строк дії документа та орган видачі документа.

Таким чином, усі інші персональні дані, які згідно Закону № 5492-VI повинні збиратися до Реєстру, є закритою інформацією для особи, що суперечить вимогам частини третьої статті 32 Конституції України.

Враховуючи: 1) обсяг персональних даних, що мають вноситися до Реєстру; 2) характер персональних даних (у т.ч. дані про місце перебування та/або шляхи пересування особи); 3) законодавчо закріплене можливість запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті у різних містах України¹⁵; 4) плани Національного банку України щодо запровадження комісії за зняття коштів з банківського рахунку та штрафів за відмову в використанні POS-терміналів¹⁶, необхідно зробити висновок про конкретні кроки у бік розбудови системи таємного спостереження за фізичними особами – держателями платіжних карток та користувачами ідентифікаційних документів з платіжним додатком (наприклад, багатофункціональна електронна картка «Картка киянина»¹⁷).

¹⁴ Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації: постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 р. № 784. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2017-%D0%BF#Text>

¹⁵ URL: zakon.rada.gov.ua/go/1812-19

¹⁶ А9. Cashlesseconomy. Концепція проекту. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/UYYinKqYAcIbglO>

¹⁷ Про запровадження в місті Києві багатофункціональної електронної картки «Муніципальна картка “Картка киянина”»: рішення Київської міської ради від 20.12.2018 р. № 549/6600. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/4255_0.pdf

У зв'язку з вищевикладеним слід нагадати позицію Європейського суду з прав людини, висловлену в рішенні у справі «Волохи проти України»: «Щодо вимоги «передбачуваності», Суд повторює, що норма права є «передбачуваною», якщо вона сформульована з достатньою чіткістю, що дає змогу кожній особі – у разі потреби за допомогою відповідної консультації – регулювати свою поведінку. Суд наголошував на важливості цього принципу стосовно таємного спостереження наступним чином (див. рішення у справі *Malone v. United Kingdom*, від 2 серпня 1984 року, п. 67, рішення у справі *Amann v. Switzerland*, № 27798/95, п. 56, ЄСПЛ 2000-II):

«Суд завжди дотримувався думки, що словосполучення «згідно із законом» не просто відсилає до національного законодавства, а й пов'язане з вимогою якості «закону», тобто вимогою дотримання принципу «верховенства права», про що прямо говориться у преамбулі Конвенції... Отже, цей вислів означає – і це впливає з предмета і мети статті 8, – що в національному законодавстві має існувати засіб правового захисту від свавільного втручання державних органів у права, гарантовані пунктом 1 <...> Ризик такої свавільності є особливо очевидним в умовах, коли повноваження виконавчої влади здійснюються таємно <...>

Оскільки здійснювані на практиці заходи таємного спостереження за обміном інформації є закритими для їх ретельного аналізу з боку осіб, яких це стосується, або з боку громадськості загалом, надання правової дискреції органам виконавчої влади у вигляді необмежених повноважень було б несумісним з принципом верховенства права. Отже, закон має з достатньою чіткістю визначати межі такої дискреції, наданої компетентним органам, і порядок її здійснення, з урахуванням законної мети даного заходу, щоб забезпечити особі належний захист від свавільного втручання»¹⁸.

Не викликає сумніву, що наслідком будь-якого із дозволених заходів стеження, у разі застосування його до конкретної особи, буде втручання державного органу влади у здійснення цією особою права на повагу до її приватного і сімейного життя та кореспонденції. До того ж сам факт існування такого законодавства означає для всіх тих, до кого воно може бути застосоване, ризик стати об'єктом стеження¹⁹.

¹⁸ Рішення Європейського суду з прав людини від 2 листопада 2006 р. у справі «Волохи проти України», заява № 23543/02, п. 49 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138#Text

¹⁹ Рішення Європейського суду з прав людини від 6 вересня 1978 р. у справі «Класс та інші проти Німеччини» (*Klass and Others v. Germany*), п. 41. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_093#Text

Існування законів, які дозволяють здійснювати таємне стеження за громадянами, що саме по собі є характерною ознакою поліційної держави, допускається Конвенцією лише тією мірою, якою вони є абсолютно необхідними для функціонування демократичних інститутів²⁰.

Крім того, Суд зауважує, що будь-який конкретний захід стеження має чітко відповідати вимогам і процедурним нормам, викладеним у самому законі²¹.

Суд зауважує, що при визначенні умов, за яких має діяти система таємного стеження, законодавчий орган держави користується певним дискреційним правом. Водночас, наголошує Суд, це не означає, що державі надається необмежене дискреційне право встановлювати таємне стеження за особами в межах своєї юрисдикції. Усвідомлюючи небезпеку, яку становить такий закон, підриваючи або навіть знищуючи демократію під приводом її захисту, Суд знову наголошує, що держава, яка підписала Конвенцію, не має права, під виглядом протидії шпигунству та тероризмові, вживати заходів, які вона вважає необхідними²².

Слід відзначити, що у рішенні Суду в розглядуваній справі йдеться про заходи таємного спостереження *в ході кримінального розслідування* («Згадане законодавство не дозволяє здійснювати стеження, яке має експериментальний чи загальний характер»²³).

Натомість Законом № 5492-VI суспільні відносини у сфері кримінального судочинства не регулюються. Мета обробки персональних даних в Реєстрі є зовсім іншою. Вона не пов'язана з протидією шпигунству чи тероризму.

Тим більшою мірою Закон № 5492-VI, завдяки якому легітимізується система таємного стеження за суб'єктами персональних даних, не є «необхідним для функціонування демократичних інститутів».

В світлі розглянутих вище обставин ми доходимо висновку, що втручання, що здійснюється відповідно до Закону № 5492-VI, не є передбачуваним, а, отже, не відповідає вимогам другого параграфу статті 8 Конвенції, оскільки громадяни України, іноземці та особи без громадянства не можуть знати з впевненістю, яка саме інформація збирається відносно них, кому вона передається, які наслідки матиме для них обробка невизначеного обсягу персональних даних.

²⁰ Рішення Європейського суду з прав людини від 6 вересня 1978 р. у справі «Класс та інші проти Німеччини» (*Klass and Others v. Germany*), п. 42. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_093#Text

²¹ Там само, п. 43.

²² Там само, п. 49.

²³ Там само, п. 51.

3. Дотримання вимоги щодо пропорційності втручання

3.1. Мета втручання

У справі «Пантелеєнко проти України» Суд відзначає, що як *зберігання* державними органами інформації про особисте життя людини, так і її *використання* є втручанням в право на повагу до приватного життя, гарантоване пунктом 1 статті 8 Конвенції²⁴. Пізніше, у рішенні Суду у справі «Заїченко проти України (№ 2)» підкреслюється, що *збирання та зберігання інформації стосовно приватного життя особи, а також її розповсюдження* охоплюються сферою застосування пункту 1 статті 8 Конвенції (див., наприклад, рішення у справі «Ротару проти Румунії» (*Rotaru v. Romania*) [ВП], заява № 28341/95, п. 43, ECHR 2000-V)²⁵.

Отже, обробка персональних даних в будь-якому випадку становить втручання у право особи на повагу до її особистого і сімейного життя. З цього логічно випливає, що мета *обробки* персональних даних є метою такого *втручання*.

Згідно вимог Закону № 2297-VI мета обробки персональних даних має бути сформульована в законах, інших нормативно-правових актах, положеннях, установчих чи інших документах, які регулюють діяльність володільця персональних даних, та відповідати законодавству про захист персональних даних. Обробка персональних даних здійснюється відкрито і прозоро із застосуванням засобів та у спосіб, що відповідають визначеним цілям такої обробки (частина перша статті 6 Закону № 2297-VI).

Склад та зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно визначеної мети їх обробки (частина третя статті 6 Закону № 2297-VI).

Обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством (частина п'ята статті 6 Закону № 2297-VI).

Зазначені норми відповідають *основоположним принципам захисту даних*, визначеним у статті 5 Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, на яку Суд посилається зокрема у згаданому вище рішенні у справі «Аманн проти Швейцарії», зокрема: «Персональні дані, що піддаються автоматизованій обробці, повинні: ... b) зберігатися для визначених і законних цілей та не використовуватися у спосіб, несумісний з цими

²⁴ Рішення від 29.06.2006 р. у справі «Пантелеєнко проти України», заява № 11901/02, п. 56. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_274#Text

²⁵ Рішення від 06.07.2015 р. у справі «Заїченко проти України (№ 2)», заява № 45797/09, п. 117. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a87#Text

цілями; с) бути адекватними, відповідними та ненадмірними стосовно цілей, для яких вони зберігаються»²⁶.

Необхідно мати на увазі, що, по-перше, Конвенція є ратифікованою згідно із Законом України від 06.07.2010 р. № 2438-VI. Отже, вона є частиною національного законодавства. По-друге, термін «використання» означає будь-які дії володільця щодо обробки персональних даних, а також дії щодо надання часткового або повного права обробки персональних даних іншим суб'єктам відносин, пов'язаних із персональними даними (частина перша статті 10 Закону № 2297-VI).

Таким чином, за змістом цитованої вище статті 5 Конвенції персональні дані не повинні оброблятися у спосіб, несумісний з визначеними і законними цілями.

Тобто в одній базі персональних даних не можуть знаходитися – з можливістю будь-яких подальших дій щодо їх обробки – персональні дані, які було зібрано з різними цілями.

Як зазначається у частині третій статті 7 Закону № 5492-VI, інформація в Реєстрі зберігається для визначених цим Законом цілей.

Такими цілями – цілями втручання у право особи на повагу до її особистого і сімейного життя – згідно Закону № 5492-VI є:

(а) зберігання, захист, обробка, використання і поширення визначеної цим Законом інформації про особу та про документи, що оформлюються із застосуванням засобів Реєстру (абзац 1 частини першої статті 4);

(б) ідентифікація особи для оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсними та знищення передбачених цим Законом документів (абзац 3 частини першої статті 4);

(в) облік інформації про реєстрацію місця проживання чи місця перебування (абзац 3 частини першої статті 4).

Щодо мети втручання (а): зберігання, захист, обробка, використання і поширення визначеної цим Законом інформації про особу та про документи, що оформлюються із застосуванням засобів Реєстру.

Згідно частини другої статті 3 Закону № 5492-VI термін «обробка персональних даних» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про захист персональних даних». Як слідує із змісту абзацу восьмого статті 2 цього Закону, обробка персональних даних – будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення

²⁶ URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_326

персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем.

Отже, оскільки дії щодо зберігання, використання і поширення персональних даних є складовими узагальнюючого терміну «обробка персональних даних», мета втручання (а) зводиться до *обробки* та *захисту* визначеної Законом № 5492-VI інформації про особу.

Обробка персональних даних, як було раніше вказано, становить втручання у право особи на повагу до її особистого і сімейного життя. Відтак, за текстом Закону № 5492-VI **метою втручання** у право на повагу до особистого і сімейного життя і є **таке втручання**. Що суперечить принципу конкретності мети обробки персональних даних (частина п'ята статті 6 Закону № 2297-VI).

Стосовно додаткової мети втручання – захисту визначеної Законом № 5492-VI інформації про особу – слід зазначити, що акумулювання в Реєстрі великої кількості персональних даних для того, щоб потім витратити кошти державного бюджету на їх «захист» виглядає щонайменше недоцільним.

Таким чином, мета втручання (а) не може вважатися законною.

Щодо мети втручання (б): ідентифікація особи для оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсними та знищення передбачених цим Законом документів.

Мета втручання, сформульована в такий спосіб, є некоректною.

Метою обробки невизначеного обсягу інформації про особу, зокрема «чутливих» даних (див. п. 2.1), не може бути *ідентифікація особи (!)* для будь-чого, у т. ч. для оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсними та знищення передбачених Законом № 5492-VI документів.

Проголошення такої мети втручання є грубим порушенням принципу відповідності, адекватності та ненадмірності персональних даних стосовно визначеної мети їх обробки (частина третя статті 6 Закону № 2297-VI).

Крім того, ідентифікація особи не може бути самоціллю для ведення Реєстру. Навпаки, оформлення і видача передбачених Законом № 5492-VI документів *для подальшої ідентифікації особи* у визначених законодавством випадках могли б стати метою правомірного втручання. Але і *до запровадження* ЄДДР у порядку, встановленому законодавством, в Україні здійснювались оформлення і видача документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус.

Отже, мета втручання (б) не може вважатися законною.

Щодо мети втручання (в): облік інформації про реєстрацію місця проживання чи місця перебування.

Відповідно до пункту 2 статті 8 Конвенції органи державної влади можуть втручатись у здійснення права на повагу до особистого і сімейного життя в інтересах: а) національної і громадської безпеки, б) економічного добробуту країни, в) з метою запобігання заворушенням чи злочинам, г) для захисту здоров'я чи моралі, д) з метою захисту прав і свобод інших осіб.

Втручання з метою обліку інформації про реєстрацію місця проживання чи місця перебування найбільше корелюється з дозволеним Конвенцією втручанням в інтересах економічного добробуту.

Відак, зазначену мету втручання (в) можна було б вважати єдиною законною метою обробки персональних даних, збір яких передбачено нормами Закону № 5492-VI, – за умови, якщо обсяг таких даних не був би значно ширшим, як це випливає з норм цього Закону.

Отже, мета втручання (в) також не може вважатися законною.

Обробка персональних даних з метою, що не відповідає законодавству України, є незаконною.

3.2. Необхідність втручання

Під необхідністю втручання мається на увазі, що воно відповідає нагальній соціальній потребі, і, зокрема, є пропорційним до поставленої законної мети²⁷.

Отже, питання полягає в тому, якою мірою обробка невизначеного обсягу персональних даних (у тому числі «чутливих»), що мають концентруватися в Єдиному державному демографічному реєстрі, є необхідною в демократичному суспільстві з метою обліку інформації про реєстрацію місця проживання чи місця перебування.

Принаймні, зауважимо, що обробка, зокрема, біометричних даних, медичних даних, даних, що містять банківську таємницю, даних про місцеперебування та/або шляхи пересування особи з *метою обліку інформації про реєстрацію місця проживання чи місця перебування* явно суперечить принципам правомірної обробки персональних даних, закріпленим як у міжнародно-правових актах, так і в законодавстві України.

З огляду на викладене вище, необхідно констатувати, що невідповідність норм Закону № 5492-VI європейським правовим стандартам у сфері захисту права на приватність не підкріплюється відповідними й достатніми підставами, які виправдовували б передбачене Законом № 5492-VI втручання у вказане право людини і громадянина.

²⁷ Рішення Європейського суду з прав людини від 18 грудня 2008 р. у справі «Савіні проти України», заява № 39948/06, п. 48. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454#Text

Отже, слід визнати, що втручання не є пропорційним (співмірним) до його законної мети.

Загалом, втручання у приватність згідно Закону № 5492-VI не може вважатися «необхідним у демократичному суспільстві» у значенні пункту 2 статті 8 Конвенції.

Таким чином, надання державним органам повноважень щодо обробки (збирання, зберігання, використання, поширення тощо) непропорційно великого обсягу конфіденційної інформації про особу, як це передбачено Законом № 5492-VI, становить порушення статті 8 Конвенції за всіма основними критеріями, згідно яких можна було б виправдати втручання у приватність.

ВИСНОВКИ

20 листопада 2012 року парламентом, нібито з метою виконання міжнародних зобов'язань, було прийнято Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». Цим Законом передбачено надання державним органам повноважень щодо обробки (збирання, зберігання, використання, поширення тощо) непропорційно великого обсягу конфіденційної інформації про особу. Таким чином, реалізація вказаного Закону (а згідно практики Суду – навіть наявність такого законодавства) становить порушення статті 8 Конвенції, а саме: не виправдане (необґрунтоване, непропорційне) втручання органів державної влади у здійснення особою свого права на повагу до приватного і сімейного життя, гарантованого статтею 8 § 1 Конвенції.

Норми Закону № 5492-VI не відповідають принципу ненадмірності персональних даних. До того ж, наявні порушення вимог Закону України «Про захист персональних даних» щодо обробки так званих «чутливих» даних, тобто персональних даних, обробка яких становить особливий ризик для прав і свобод особи.

Крім того, Закон № 5492-VI не може вважатися «законом», оскільки є докази порушення законодавчої процедури при його прийнятті.

З метою приведення Закону № 5492-VI у відповідність до європейських правових стандартів щодо захисту права на приватність в законодавство України про Єдиний державний демографічний реєстр необхідно внести відповідні зміни.

АНОТАЦІЯ

Розділом III Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони передбачається

співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки. Згідно зі статтею 15 Угоди про асоціацію Україна та Європейський Союз погодились співпрацювати з метою забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи.

Отже, практика застосування вітчизняного законодавства у сфері захисту персональних даних має відповідати взятим на себе Україною згідно Угоди про асоціацію зобов'язанням та, об'єктивно, не може суперечити відповідним правовим стандартам, що передбачаються Конвенцією Ради Європи про захист фізичних осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Регламентом Європейського парламенту та Ради про захист фізичних осіб в зв'язку з обробкою персональних даних і про вільний рух таких даних від 27.04.2016 р. № 2016/679 (Загальний регламент про захист персональних даних).

Натомість проведений правовий аналіз норм Закону України від 20.11.2012 р. № 5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» свідчить про системне порушення європейських правових стандартів у сфері захисту права на приватність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № 5492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 26.06.2023).

3. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

4. Про затвердження Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи: постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 669. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/669-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

5. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я : постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

6. Про затвердження Порядку здійснення верифікації та моніторингу державних виплат: постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. № 136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/136-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

7. Щодо того, чи здійснюють суб'єкти господарювання у сфері продажу товарів та послуг, які використовують платіжні термінали, обробку персональних даних про місцеперебування та/або шляхи пересування особи: лист Представника Уповноваженого Верховної Ради України від 27.05.2014 р. № 11.-974/1267-14-106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-106715-14#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

8. Про затвердження Порядку обробки персональних даних у базі персональних даних – Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків: наказ Міністерства фінансів України від 24.02.2015 р. № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0278-15#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

9. Рішення від 9 січня 2013 р. у справі «Олександр Волков проти України» (Oleksandr Volkov v. Ukraine), заява № 21722/11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text (дата звернення: 26.06.2023).

10. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

11. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр» (реєстр. № 10492 від 18.05.2012 р.) https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=10492&skl=7 (дата звернення: 26.06.2023).

12. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text (дата звернення: 26.06.2023).

13. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#top (дата звернення: 26.06.2023).

14. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації: постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 р. № 784. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.06.2023).

15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті: Закон України від 17.01.2017 р. № 1812. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1812-19#top> (дата звернення: 26.06.2023).

16. A9. Cashlesseconomy. Концепція проекту. URL: <https://bank.gov.ua/files/UYVinKqYAcIbglO> (дата звернення: 26.06.2023).

17. Про запровадження в місті Києві багатофункціональної електронної картки «Муніципальна картка «Картка киянина»: рішення Київської міської ради від 20.12.2018 р. № 549/6600. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/4255_0.pdf (дата звернення: 26.06.2023).

18. Рішення Європейського суду з прав людини від 02.11.2006 р. у справі «Волохи проти України», заява № 23543/02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138#Text (дата звернення: 26.06.2023).

19. Рішення Європейського суду з прав людини від 06.09.1978 р. у справі «Класс та інші проти Німеччини» (Klass and Others v. Germany). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_093#Text (дата звернення: 26.06.2023).

20. Рішення від 29.06.2006 р. у справі «Пантелеєнко проти України», заява № 11901/02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_274#Text (дата звернення: 26.06.2023).

21. Рішення від 06.07.2015 р. у справі «Заїченко проти України (№2)», заява № 45797/09. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a87#Text (дата звернення: 26.06.2023).

22. Рішення Європейського суду з прав людини від 18.12.2008 р. у справі «Савіни проти України», заява № 39948/06. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454#Text (дата звернення: 26.06.2023).

Information about the author:

Volokh Oleksandr Kostiantynovych,

Candidate of Legal Sciences,

Associate Professor at the Department of Public Management
and Administration

National Academy of Internal Affairs

1, Solomyanska sq., Kyiv, 03035, Ukraine